

INFOKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK HASZNÁLATÁNAK HATÁSA A SZÜLŐ-GYERMEK KAPCSOLATRA SZÜLŐI PERCEPCIÓK ALAPJÁN¹

THE EFFECT OF THE USE OF INFOCOMMUNICATION TOOLS ON THE PARENT-CHILD RELATIONSHIP BASED ON PARENTAL PERCEPTIONS

FEKETE DEÁK ILDIKÓ

ideakildiko@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.59357/ProSciRural.2024.2.06>

Összefoglalás

A modernizáció által hozott gyors szociokulturális változások átformálták a gyerekkor és ifjúság, valamint a családi szocializáció eddigi tudományos megközelítéseit. A digitális eszközök térnyerése különösen a fiatalok életében generál jelentős elmozdulásokat, amelyek hatással vannak a családok belső dinamikájára. A kutatás célja a serdülőkorú fiatalok infokommunikációs eszköz-használatának hatását felmérni a szülő-gyermek kapcsolatra egy székelyföldi község példáján keresztül. A szülők és gyermekeik közötti interakciók új formái, valamint a szülői attitűdök szerepe kiemelt figyelmet kap a vizsgálat során. A kutatás eredményei hozzájárulnak a családi szocializáció megértéséhez a digitális korban.

Kulcsszavak: modernizáció, szocializáció, infokommunikáció, szülő-gyermek kapcsolat, digitális világ

¹ A szerző az infokommunikációs eszközöknek a szülő-gyermek kapcsolatra gyakorolt hatásával foglalkozó kutatómunkáját a Debreceni Egyetem, Humántudományok Doktori Iskola, Szociológia és Társadalompolitika Doktori Programja keretében folytatta (2015 - 2021), a kutatómunka témavezetője dr. Czibere Ibolya volt. A kutatási folyamatot és a szakmai eredményeket ismertető anyag a PhD dolgozathoz kapcsolódó tézisdolgozat felhasználásával készült.

1. A kutatási téma körülhatárolása

Az IKT eszközök robbanásszerű megjelenése és terjedése már a gyerekek, de főleg a fiatalok, serdülők körében változások egész sorát indította el, amelyek hatása a családok életébe is begyűrűzik. A gyermekek otthoni média és internethasználata, valamint az ezzel kapcsolatos szülői viszonyulásmódok kérdésköre a nemzetközi szakirodalomban növekvő érdeklődésnek örvend (Valcke et al 2013, Alvarez et al 2010, Wong et al 2015). A gyermekek egyre korábban találkoznak az internet világával, önállósodásukkal párhuzamosan egyre több időt töltenek az internetes digitális világban. A családi közeg válik elsődlegesen azzá a szocializációs színterré, amely a digitális világok, az IKT eszközök használatát beépítheti-beépíti a mindennapi gyakorlatba. A téma vizsgálata során tehát nemcsak magát az eszközhasználatot szükséges vizsgálni, hanem azt is, hogy az adott szociokulturális környezetben milyen szülő-gyermek kapcsolati modellek léteznek a családokban, a kívülről jövő hatások hogyan hatnak a család életére, milyen a szülők viszonyulása, hogyan tudják kezelni az új helyzetet (Bodó, 2018).

Kutatásom arra próbált választ adni, hogy egy székellyöldi községben hogyan alakul, hogyan változik a szülő-gyerek kapcsolat az internetes technológiák térhódításának hatására. Az IKT eszközhasználat terén egyfajta fordított szocializáció érvényesül, a szülők és gyerekek közötti eltérő kompetenciakülönbség egy olyan aszimmetrikus helyzetet teremt a gyermekek javára, amely megzavarhatja a tradicionális családmóddalban érvényesülő hierarchikus szülő-gyerek kapcsolat hagyományos rendjét. Ugyanakkor a saját okostelefon és internethasználat során a serdülők, fiatalok több szabadsághoz jutnak és kikerülnek a szülői kontroll egy jelentős része alól. Az új helyzet kezelése komoly kihívást jelent a szülők számára, amelyre különböző módokon reagálnak.

Kutatásom elsődleges célja egy lokális helyzetkép megrajzolása, a szülő-gyerek kapcsolatban és a családi szocializációban az IKT eszközhasználat okozta változások feltérképezése volt. A kutatás két főbb dimenzió mentén haladt: elsőként a családi szocializáció fontosabb aspektusait (családok összetétele, munkamegosztás, értékek, nevelési elvek, nevelési gyakorlat, kommunikáció, konfliktuskezelés) vizsgáltam, amely lehetővé tette számomra annak a szociokulturális környezetnek a megismerését, amelybe ágyazottan értelmezhetővé váltak a második főbb dimenzió, az IKT

eszközhasználat (eszközellátottság, eszköz-használati kompetenciák, szülői viszonyulások az eszközökhöz) szülő-gyermek kapcsolatra gyakorolt hatásai.

A kutató munka alapján készített doktori értekezés egy elméleti, egy módszertani és egy eredményeket bemutató fejezetből áll. Az elméleti rész első fejezetében a család definíciói mellett a családi szerepekkel és a család modernkori változásaival kapcsolatos szakirodalmak kapnak helyet. A család definíciói folyamatosan változtak az idők során, ma a társadalomtudósok nagy része a család meg-határozásában nagyobb hangsúlyt helyez a család által nyújtott érzelmi támogatásra, és a közösségi összetartozás érzésének biztosítására. Kutatásomban a családra mint az elsődleges szocializáció színterére tekintek, ahol a gyermekek, serdülők neve-lése zajlik. A család a múlthoz képest ugyan veszített számos alapvető funkciójából, ennek ellenére változatlanul fennmaradt, és olyan funkciókat lát el, amelyeket mind az egyén, mind a társadalom szempontjából csak a család tud biztosítani (Hablicsek, 2000). A család ma már nem kimondottan a hagyományoknak és a nemzeti értékeknek a legfőbb őrzője, inkább a társadalmi változások „barométerévé” vált (Mihailescu, 1999).

A második alfejezetben a fontosabb családszociológia elméleteket veszem számba: a családökológiai modellt, az interakcionista megközelítés (Mead, G. H., 1934), a rendszer-szemléleti megközelítés (Luhmann, N., 1982, Olson, D. H. 1990), strukturális - funkcionális elmélet (Parsons, 1955, Goode, W. 1963), fejlődési családmodell (Aldous, 1996, Mattessich, Hill 1987), a családi konfliktusmodell és a feminista iskola, amelyek a kutatási eredményeim értelmezéséhez nyújtanak segítséget.

A harmadik alfejezetben a gyermeknevelésben bekövetkező változásokkal, és a gyermek családon belüli helyzetének alakulásával foglalkozó szakirodalmakat tekintem át. A XX. század második felétől a család meghatározása, a szülők feladatai, a gyermek családon belüli helyzete megváltozott. Elkezdődött a család demokratizálódási folyamata, mely által a gyermeki jogok fokozatosan előtérbe kerültek, a gyermek önálló, egy saját világgal rendelkező személlyé vált, a szülői autoritás visszaszorulóban van, így a gyermek autonómiája felerősödik. Ennek következtében a szülők szerepe is átalakul, már nem a generációkon keresztül szerzett ősi tudás átadása a cél, hanem a gyermek kibontakoztatása. Létrejött egy alternatív nevelői modell, ahol a szülőtől egy támogató, segítő, védő kapcsolat kialakítását várják el, ahol a gyermek szabadon kibontakozhat, lehetőséget biztosítva, hogy minél

szélesebb körben felfedezhesse a világot, tehát a szülőnek az a szerepe, hogy gyermekét kísérje ezen az úton, védje gyermeke érdekeit, szükség esetén mellette legyen, megvigasztalja, de semmi esetre se avatkozzon a gyermek személyiségfejlődésébe, a döntéseibe, kivéve ha veszélyeszteti ezáltal életét. A gyermekkel szemben pedig nem az az elvárás, hogy udvarias és engedelmes legyen, hanem az autonómia, az önmagát kifejező és megvalósító lény. A szülő - gyermek kapcsolatban a parancs és utasítás helyét átveszi a érvelés és magyarázat. Napjainkban (posztmodern gyermekkor) a gyerekek és felnőttek közötti különbség folyamatosan zsugorodik, mindezt a kultúra jellegzetes változásai is támogatják (Vajda, 2005). Szintén a harmadik alfejezet tartalmazza a családi szocializációval kapcsolatos irodalmakat, a nevelési elvek, szülői attitűdök vizsgálatára irányuló hazai és nemzetközi kutatási eredményeket is. A szülői nevelési attitűdméréshez több kutató a szülő-gyermek kapcsolatot a szülői viselkedés két dimenziója alapján határozta meg: a gyermekkel való emocionális kapcsolat és a szülői kontroll alapján (Holden és Edwards, 1989, Baumrind, 1971). Baumrind (1971) gyakran hivatkozott elmélete három nevelési attitűdöt különböztetett meg: autoritativ (odafigyelés a gyermekre, viszonylagos szabadság, jól meghatározott követelmények), autoritáriánus (szigorú, merev, túlzott elvárások a gyermektől, gyakori büntetések) és engedékeny (érzelemdús kapcsolat, nincsenek jól meghatározott nevelési módszerek, következetlenség). Maccoby és Martin (1983) kiegészítette Baumrind modelljét az elhanyagoló, involváltságtól mentes nevelői attitűddel. A szülők nevelési stílusának bemutatása során támaszkodtam Baumrind elméletére, a szülői szabályozás és a szülő-gyermek közötti emocionális kapcsolat mint főbb dimenziók dolgozatomban is megjelennek.

Az elméleti rész negyedik alfejezetében tárgyalom a média mint szocializációs eszköz szerepét, a fiatalok internethasználatának a szülő-gyermek kapcsolat alakulását befolyásoló hatásait, számbaveszem a kutatási témával kapcsolatos média-kutatásokat. A kutatásomhoz szükséges alapvető fogalmak (infokommunikációs eszközök, digitális kompetencia, internet-használathoz való viszonyulás, attitűd-komponensek) tisztázását a jelen fejezet szakirodalma tette lehetővé számomra. A gyermekek, serdülők internethasználatát vizsgáló kutatási eredmények (Livingstone, Haddon, Görzig, & Ólafsson, 2011) rámutatnak, hogy a gyermekek, serdülők, fiatalok legtöbbször otthon interneteznek, amely előtérbe helyezi a szülő szerepét a gyermek

internethasználatának a szabályozásában. A szülői ellenőrzés és szabályozás módja különbözőképpen zajlik a családokban, az eljárások meghatározása a szülői attitűd beazonosítása révén történik. Valcke és munkatársai (2010) a szülők gyermekeik internethasználatához való viszonyulása alapján, felhasználva Baumrind elméletét, kiegészítve Maccoby, Martin (1983) és Becker (1964) következtetéseivel, négy internetes szülői stílust (internet parenting style) különítettek el: megengedő, laissezfaire (nemtörődöm), autoriter és autoritatív stílusokat. Kutatásomban a Valcke és munkatársai által végzett kutatás segítségemre volt bizonyos fogalmak operacionalizálásában, mint például a gyermekek, serdülők IKT eszközhasználatának szülői szabályozása, vagy a szülők érzelmi bevonódása, együtt-működése.

2. Kutatási módszerek

Kutatásom terepe egy olyan székelgyöldi község, amely szervesen illeszkedik abba a „kvázi archaikus” társadalomba, amely Székelgyöldet jellemzi (Biró-Biró,1995:190). Hargita megyében a Középcsik régió egyik legjelentősebb települése. Lakosainak száma 3652, amelynek 96 százaléka magyar. Köz-igazgatásilag négy falu alkotja a községet. Mivel kutatásomban az IKT eszközhasználatnak a szülő-gyerek kapcsolat alakulására gyakorolt hatását vizsgálom, kutatásom elsődleges célcsoport-ját olyan szülők képezik, akiknek kora serdülőkorú (14-15 éves) gyerekeik vannak. Az adatbázist a három tagtelepülés iskolája szolgáltatta, a 2017/2018-as tanévben hetedik-nyolcadik osztályba beiratkozott tanulók szüleit választottam ki interjú-alanynak. Az összes (61) hetedik-nyolcadik osztályos tanuló szüleit megkerestem, közülük negyvenen vállalkoztak a beszélgetésre.

A kutatásom alaplódszere a félig strukturált interjú, amelyet 40 szülővel készítettem el 2016 és 2019 között. Az interjúzásra a családok otthonában került sor, előzetesen egyeztetett időpontokban. Az interjúk általában 60-90 percet tartottak, és többnyire zavartalanul zajlottak. Az interjúterv öt fontosabb dimenzió mentén tartalmazott kérdéseket. Az első négy dimenzióban a családok szerkezetét, szocializációs közeget, a családokban érvényesülő kommunikációs gyakorlatot, a megjelenő konfliktusok kezelésének gyakorlatát vizsgáló kérdéseket foglalmaztam meg, az ötödik részben pedig konkrétan az IKT eszközök használatának gyakorlatát, a kapcsolódó szülői viszonyulások feltárását célzó kérdések kaptak helyet. A családmodell, a családi munkamegosztás, a szülők nevelési elveinek, értékrend-

szerének, a családi kommunikáció és konfliktuskezelés módozatainak megismerése alapján kirajzolódott egy ún. lokális helyzetkép, egy olyan kontextus, amely lehetővé tette számomra a szülők IKT eszközökhöz és gyermekeik internethasználatához való viszonyulásának pontosabb értelmezését. A kutatási kérdések megfogalmazásában, az interjúk lebonyolításában saját terepismeretemre támaszkodtam, a helyi közösség alapos ismerete és az a háttértudás, amellyel mint a „saját kultúrájában kutató etnológus” (Fél, 1991) rendelkezem, lehetővé tette számomra a saját kultúráján belüli összefüggések feltárását (émikus kultúra-kutatás, Keszeg, 2011), a helyiek közös értelmezési gyakorlatának megragadását. Ugyanakkor az interjúszövegeket mint szöveg-halmazt, mint a szülők narratívahalmazát kezeltem, és a társadalomkutató távolságtartásával és objektivitásával igyekeztem ezeket elemezni, és azokból következtetéseket megfogalmazni.

3. Kutatási eredmények

• *Szülők viszonyulása serdülőkorú gyerekeik internet-használatához*

A kutatásba bevont szülők számára komoly kihívást jelent az IKT eszközök gyermekekre gyakorolt hatásának elfogadása, megértése, a használat szabályozása. A hirtelen bekövetkező változások hatásaira nem voltak felkészülve, az állandó problémahelyzetek folyamatos reagálásra, viszonyulásra kényszerítik őket. Mindezt előzetes ismeretek, követhető modellek, bejáratott gyakorlatok nélkül. Ennek következtében az attitűdök igen széles skálán mozognak, az elfogadástól a teljes elutasításig. Egy szűkebb csoport, főleg a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők felismerték az internethasználat pozitív hozadékát, és szerintük „ha jóra használják”, nagyon hasznos lehet az internet mind a felnőttek, mind a gyermekek számára. Érzékelhető bizonyos fokú tudatosság részükről, amelynek köszönhetően gyermekeik eszközhasználatát is igyekeznek nagyobb odafigyeléssel szabályozni.

A másik kis létszámú csoport az internethasználat káros hatásait érzékeli leginkább, ők negatívan, elutasítóan viszonyulnak gyermekeik eszköz- és tartalomhasználatához. Ennek legfőbb oka, hogy a szülők terheltségük, több műszakban végzett munkájuk miatt nehezen tudják szabályozni, ellenőrizni gyermekeik internethasználatát. Serdülőik leginkább a szórakoztató tartalmakat (játékok, zenék, youtube filmcsekék) és a közösségi oldalakat használják, amely elvonja őket a tanulás, a házi-munkák elvégzése mellől. A szülők korlátozásokkal, tiltásokkal próbálnak

szabályozni, rapszodikusán büntetnek, amely a pillanatnyi hatáson túl, hosszútávon nem eredményes, ezért az internethasználatot vehemensen ellenzik. Ezek a szülők általában alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, digitális kompetenciáik is alacsonyak.

A többség a „köztes” csoportban van, akiknek viszonyulása ambivalens, önmaguk számára sem tisztázott. Látják ők az IKT eszközhasználat előnyeit is (iskolai feladatok megoldásánál, ingyenes kapcsolattartás), de ugyanakkor ők is naponta átélnek serdülők eszközhasználatának szabályozási kudarcát. Mivel IKT kompetenciáik zömében alacsonyok, nem tudnak partnerként részt venni az eszközhasználatban, betekintést nyerni gyermekeik „digitális” világába. Néha tiltanak, szigorúan szabályozni akarnak, máskor engedékenyek és elismerik gyermekeik többletudását e téren. Ahol a serdülők „rabjává” válnak az online játékoknak, közösségi oldalaknak, a szülők nehezen tudnak határokat szabni. A tiltásokat, korlátozásokat, büntetéseket gyakran „hiábavalónak” érzik, elbizonytalanodnak, eddigi nevelési gyakorlatuk hatékonyságát kérdőjelezzik meg. Az interjúk során gyakran kifejezésre juttatták tanácstalanságukat, tehetetlenségérzetüket.

• *A serdülők internethasználatának szabályozása*

A szakirodalom különbözőképpen kategorizálja a szülői internetszabályozás módjait. Livingstone és Helsper (2008) tiltó (restrictive) és a támogató (instructive) szabályozásról, Lwin, Stanaland és Miyazaki (2008) szabályozó (csak szabályokkal), támogató (csak magyarázatokkal, beszélgetésekkel), szelektív (szabályokkal és beszélgetésekkel) szabályozásról, illetve szabályozás nélküliségről, Livingstone és Health (2008) pedig aktív együtt használókról (active couse), technikai szűrő alkalmazókról, szabályokat alkalmazókról és közvetlenül ellenőrzőkről beszél. A kutatásba bevont szülők internet szabályozási gyakorlatát vizsgálva megállapítható, hogy a szülők nagyobbik hányada inkább a tiltó (restrictiv) szabályozást alkalmazza. A tiltások, korlátozások leginkább a használat időtartamára és időpontjára vonatkoznak, bevallásuk szerint a serdülők infokommunikációs tartalomfogyasztását, a létrehozott kapcsolataikat nehezen, vagy egyáltalán nem tudják ellenőrizni. Az általam vizsgált családokban az IKT eszközök aktív együtt-használatáról nem beszélhetünk, hacsak a serdülők szülőket tanító „leckéit” nem tekintjük annak. Senki nem alkalmazott technikai szűrőprogramokat, és néhányan a szabályozás szükségtelenségét emlegették. Alig pár szülő, többnyire a magasabb

iskolai végzettséggel rendelkezők, hangsúlyozta a támogató jel-legű szabályozás fontosságát, akik elmondásuk szerint magyarázatokkal, rávezető beszélgetésekkel tudatosan próbálják megtanítani gyermekeiknek az IKT eszközök helyes használatát.

A szülők számonkérések, büntetések helyett bizalmas beszélgetések során igyekeznek információkat szerezni gyermekeik digitális tevékenységéről. Ezeknek a beszélgetéseknek az őszintesége, a saját virtuális világ feltárásának mértéke nagymértékben függ a szülő-gyermek kapcsolat közvetlenségétől, a szülő nyitottságától, a kölcsönös bizalom mértékétől. A meg-kérdezett szülők szűk negyede vallotta azt, hogy a bizalmas kapcsolatnak köszönhetően a serdülő bizonyos mértékig be-avatja őt saját digitális világának történéseibe.

• *A túlzott IKT eszközhasználat miatt kialakuló konfliktusok a családban*

A szülők beszámolói alapján egyértelműen megállapítható, hogy az IKT eszközök megjelenése a családban a konfliktusok megsokasodásához vezetett. A szülők gyermekeik „megváltozását” egyrészt a serdülőkor számlájára írják, másrészt határozottan állítják, hogy a „telefonozás” miatt gyakoribbak a konfliktusok. A beszélgetések során több szülő is hangsúlyozta hogy a „mai gyermekek másak”. Már nemcsak fizikailag akarnak minél többet távol lenni a szülőtől (barátokkal elvonulni), hanem saját virtuális világukba is gyakran visszahúzódnak. Az a világ a szülő számára nem átlátható, ezért a szülők zöme nehezen viseli ezt a fajta elvonulást. Mind az „elfecsérelt idő” mennyisége miatt, mind a titokzatosság, az ellenőrizhetetlenség miatt gyakran tesznek szemrehányást gyermekeiknek. A leg-több családban állandó a küzdelem szülő és serdülő között, kivételt az a néhány „engedékenyebb” szülő képez, akik nem szívesen konfrontálódnak gyermekeikkel. A konfliktusok által-lában nem vezetnek konstruktív megoldásokhoz, hiszen egyik fél sem szívesen enged az érdekeiből. A zömében autoriter családmódban szocializálódó szülők nehezen tudják elfogad-ni, hogy gyermekeik életének bizonyos történései a virtuális

világban zajlanak, amelyre nekik kevés rálátásuk van. Elmondásuk szerint nehézséget okoz számukra, hogy az IKT eszközök használatának szabályozásában a szülői tekintély alig érvényesíthető, hiszen a serdülők jobb digitális kompetenciáiknak köszönhetően könnyen kijátszák a szabályokat. Mivel a szülők kevés gyakorlati tudással, tapasztalattal rendelkeznek az IKT eszközhasználat terén, a szabályozást illetően is bizonytalanok. A konfliktusok kisebb-nagyobb gyakorisággal kiújulnak,

egy-egy „alkalmi” büntetés (elveszik a gyermek telefonját bizonyos időre) után a szülő pillanatnyilag lenyugszik, a serdülő ideig-óraig próbál alkalmazkodni, majd minden kezdődik előlről. A probléma nem oldódik meg megnyugtatóan, az állandó küzdelem szerves részévé válik a család életének.

• *Az IKT eszközhasználatból adódó konfliktushelyzetek generálta változások a szülői szerepek tekintetében*

A kutatási tapasztalataim alapján a megkérdezett családok többségében jelen vannak a hagyományos családmodell bizonyos jellemzői, különösen a munkamegosztás, a nemi szerepek, a gyermeknevelési gyakorlat bizonyos vetületeinek tekintetében. A legtöbb családban a szülői tekintélyen alapuló hierarchikus szülő-gyermek kapcsolat érvényesül, amelyben a szülő a tapasztalat és a tudás birtokosa, aki engedelmisséget, alkalmazkodást vár el gyermekétől. Az IKT eszközök megjelenése a szülők számára új helyzetet teremtett, hiszen az adott területen nem ők képviselik a „tudást”, a „tapasztalatot”, ezekhez az esz-közökhöz a serdülők értettek/értenek jobban. Ebben a fordított szocializációs folyamatban megcserélődtek a szerepek: a gyermek vált az ismeretek, készségek birtokosává, a szülő pedig gyermekétől tanul. A vizsgálatba bevont szülők mind elismerték gyermekeik többlettudását ezen a területen. Ez a folyamat mondhatni „aláássa” a hagyományos családmodell rendjét, az aszimmetrikus szülő-gyermek viszony veszít érvényességéből. Az IKT eszközöknek köszönhetően a gyermekek már nemcsak szüleiktől szerezhetnek információkat, saját érdeklődésüknek megfelelően, szülői kontroll nélkül böngészőzhetnek a világhálón. Olyan ismeretekre, tájékozottságra tehetnek szert, amelyek felülmúlják szüleikét, amely önálló véleményalkotásra készítetik őket. Ezek következtében nagyobb eséllyel kérdőjelezzik meg szüleik mindenhatóságát, kritikusabban viszonyulnak hozzájuk. Bátrabban kifejezésre juttatják véleményüket, már nem mindenben engedelmeskednek, csak tekintéllyel nehezen meggyőzhetőek. A szülői büntetések kevésbé hatékonyak, helyettük magalapozott érvekre, őszinte beszélgetésekre tartanak igényt. Amelyik szülő ezt nem ismeri fel, és nem tud alkalmazkodni az új kihívásokhoz, a serdülők kizárják őket világukból, keveset kommunikálnak, nem avatják be mindennapjaikba. Saját szabad virtuális világukba menekülnek, új kapcsolatokat létesítenek. Az IKT eszközök megjelenése tulajdonképpen egyfajta konkurenciát jelent a szülőknek, nem megfelelő szülő-gyermek kapcsolat esetén a serdülők számára egy alternatív világot nyújt, ahol szülői ellenőrzés nélkül, szabadon, kötöttségek nélkül

informálódhat, ismerkedhet. Ennek veszélyét a néhány autoritativ szülő már tudatosította, a többiek a sorozatos küzdelmek - alkudozások - büntetések - beszélgetések folyamataiban csiszolgtják nevelési gyakorlatukat.

• ***Szülői stílusok - Internetes szülői stílusok (internet parenting style)***

A szülői stílus fogalmának értelmezése a szakirodalomban különböző szempontok alapján történik. A két fő szempont, amely különböző variációkban fordul elő az egyes elméleti megközelítésekben a szülő-gyermek közötti érzelmi kapcsolat, illetve a szülői kontroll (pszichodinamikus megközelítés, tanulás elméleti megközelítések, Schaefer (1965) szülői nevelői attitűdök cirkumplex modellje, Baumrind (1971), Maccoby és

Martin (1983) Holden és Edwards (1989) mértéke. Az elméletek tükrében az „ideálisnak” tekintett szülői stílus jellemzői a szülő meleg-érzékeny viszonyulása gyermekéhez (Schaefer, 1965), a viszonylagos szabadság biztosítása stabil, rugalmas szabályokkal (Baumrind, 1971), gyermekközpontúság (Maccoby és Martin (1983), szoros emocionális kapcsolat (Holden és Edwards (1989). A korai elméletek után Baumrind (1971) modellje az egyik legismertebb, amelyet Maccoby és Martin (1983) továbbfejlesztnek, és négy szülői nevelési stílust különítenek el (autoritativ, autoritariánus és engedékeny és el-hanyagoló). Erre alapozva Valcke és munkatársai (2010) négy internetes szülői stílust (internet parenting style) alakítottak ki. Az alacsony fokú-magas fokú kontroll és az alacsony fokú-magas fokú érzelmi szülői bevonódás négyes mátrixa adja az említett négy szülői stílust. Dolgozatomban a Valcke és munkatársai (2010) által végzett kutatása alapján próbáltam operacionalizálni az IKT eszközhasználatra vonatkozó „szülői szabályozást” és „szülői érzelmi bevonódást”, és besorolni a megkérdezett szülőket a négy internetes szülői stílus valamelyiké-be. A „gyakorlat” azt mutatta, hogy az általam vizsgált terepen a megkérdezett szülők körében az internetes szülői stílusok még alakulóban, változóban vannak, nem lehetett a két dimenzió mentén markáns típusokat egyértelműen elkülöníteni. Ezért a típusoktól eltekintve „leíró” formában mutattam be szülői stílusokat. Meglátásom szerint főképp a szülők iskolai végzettsége mentén differenciálódtak a nevelési stílusok, amely jelen-tősen meghatározta a szülők foglalkozását, jövedelmét és a gyermeknevelésről vallott nézeteit is. A szülők nevelési stílusát befolyásoló kulturális és strukturális tényezőket számos kutatási eredmény alátámasztja. Az osztályhovatartozás (Bianchi and Robinson 1997; Cooksey et al.

1997; Coontz 1992; Hays 1996; Lareau 2003; McLanahan 2004; Menaghan 1991), az iskolázottság, a foglalkozás, a végzett munka komplexitása (Kohn et al. 1986, Cooksey et al. (1997), a jövedelem és a forrásokhoz való hozzáférés lehetősége (Coontz 1992; Hays 2003; Hochschild 2002;), a szűkebb társadalmi, illetve lakókörnyezet (Holloway és Pimlott-Wilson (2014) mind-mind olyan tényezők, amelyek hatással vannak a szülők nevelési stílusának, közvetve pedig az internetes nevelési stílusának alakulására.

Az említett tényezők kölcsönhatásának keresztmetszetében vizsgálva a kutatásomba bevont szülők internetes nevelési stílusát az egyik legmeghatározóbb tényezőnek a szülők iskolázottsága bizonyult. A magasabb iskolai végzettséggel (főiskolával, egyetemmel) rendelkező szülők (főleg anyák) esetében volt megfigyelhető leginkább a partneri viszonyra alapozó szülő-gyermek kapcsolat, amelyben a szülő tudatosan törekszik a kölcsönösen nyitott, bizalom teli kommunikációra serdülőjével, ahol a beszélgetések, tárgyalások nagyobb szerepet kapnak. Ez megmutatkozott a serdülő IKT eszközhasználatának szabályozásában is. Mivel ezek a szülők jórészt rendelkeznek bizonyos fokú digitális kompetenciával, pontosabban meg tudták határozni elvárásaikat az okoseszközök használatát illetően, nemcsak az időtartamot, hanem a tartalmakat és a serdülő kapcsolatait is jobban tudták követni. Többet érvelnek, magyaráznak, nem annyira korlátozásokkal, inkább meggyőzéssel próbálnak hatni a serdülőre. Fontosabbnak tartják meghallgatni a serdülő álláspontját, biztosítani számára bizonyos fokú ön-állóságot, hogy tapasztalatokat szerezhessen, és a későbbiekben önszabályozóvá válhasson. Elmondásuk szerint számukra is kihívást jelentenek az IKT eszközök, az új helyzetben ők is számos nehézséggel szembesülnek. De a korábban megalapozott őszinteségen, elfogadáson alapuló szülő-gyermek kapcsolatban könnyebben megtalálják a hangot serdülőikkel, bizalmasabb viszonyuknak köszönhetően több rálátásuk nyílik gyermekeik eszközhasználatának minden vetületére. Nyitottabbak a tájékozódásra, az önképzésre. Bár gyakran küzdenek idő-hiánnyal, és általában nélkülözniük kell az apák állandó jelen-létét is, több energiát fordítanak gyermekeik nevelésére, iskolai előmenetelük követésére, jövőjük tervezésére. Többet fektetnek be kulturális tőkéjük gyarapításába, amelynek szerves részét képezi a megfelelő szintű digitális kompetencia kialakítása is.

Az alacsonyabb iskolai végzettséggel (szakiskola) rendelkező szülők lényegesebben kevesebb időt és energiát tudnak fordítani gyermekeikre, legtöbbször reggeltől-estig kénytelenek dolgozni, sőt gyakran gazdálkodnak vagy különösen az apák időszakosan külföldi munkát is vállalnak. Az alacsony jövedelmek kiegészítésére végzett folyamatos pluszmunkák tulajdonképpen a gyermekektől veszik el az időt, és nemcsak a fizikai időt, hanem a nevelésükre fordítható energiát is. A hónapokig külföldön tartózkodó, vagy az estig dolgozó apák szinte teljesen kiesnek a gyermeknevelésből, ami azt is jelenti, hogy ennek terhe és felelőssége legtöbbször az anyákra hárul. Az anyák többsége szintén munkába jár, megterhelő fizikai munkát végez, vagy közülük sokan a nagyon sok türelmet, érzelmi bevonódást igénylő segítő szakmákban (ápolók, pedagógus) dolgoznak. Mivel a gyermekkel való állandó egyezkedésekre, megbeszélésekre kevés idejük és energiájuk jut, többségük inkább a tiltó, büntetésekkel nyomtatékosított szabályozással próbálkozik. A gyakran korlátozó, büntető jellegű nevelési gyakorlatot tehát sok esetben a folyamatos, kimerítő, pihenést nélkülöző munkavégzés miatti fáradtság, türelmetlenség is „táplálja”, amely az IKT eszközök szabályozásában is érvényesül. Számukra nagyobb kihívást jelent az IKT eszközök meg-jelenésével kialakuló új helyzet kezelése is. Többször ők azok, akik kevésbé használják, így kevésbé tartják hasznosnak az IKT eszközöket, ezért aztán nehezebben viselik serdülők „állandó telefonozását”. A szülők távollétében a gyermekek könnyebben válnak az internet, az online játékok rabjává. Ezért még nehezebb a szülők számára a szabályozás, a korlátozás. Az anyák közül sokan hangot adtak bizonytalanságuknak, bűn-tudatuknak, tudják, hogy gyermekeikkel sokkal többet kellene beszélgetni, hogy nem kellene velük kiabálni, vagy állandóan büntetni. Többször törekednek is ezek alkalmazására, de a hét-köznapi gyakorlatban (a sok munka, a „hajtás”, az időhiány, a fáradtság miatt) keveseknek sikerül. Talán ezzel magyarázható az is, hogy sokuknak nehézséget jelent a következetesség. Bár legtöbbször hirtelen felindulásból könnyen büntetnek, de könnyebben engednek is. Ez a fajta nem következetes, hol tiltásokra, korlátozásokra, hol megengedésre alapozó nevelési stílus az IKT eszközök használatának szabályozásában hosszútávon kevésbé vezet az önkontroll kialakulásához. Ugyanakkor jól tükrözi ezeknek a szülőknek, különösen az anyáknak a nehéz helyzetét, a bizonytalanságot, amely gyakran tehetetlenség-érzéssel párosul. Tanácstalanok, azt érzékelik, hogy gyermekeik IKT eszközhasználatát nem tudják szabályozni, hiszen a szabályok közös megbeszélésére,

az alkudozásokra kevés idő jut, fizikailag is kevés időt tudnak együtt tölteni. Kételyeikkel, félelmeikkel gyakran magukra maradnak, sok családban a férjek, a nagyszülők a feleség feladatának, felelősségének tekintik a gyermekek nevelését, szabályozását. Külső szakmai segítséget sem nagyon kapnak, az iskolában eddig egyetlen alkalommal került terítékre a biztonságos internetezés. Nevelési gyakorlatukban gyakran együtt van jelen a tiltás, korlátozás, büntetés és a megengedés, vagy időnként akár az elengedés.

A szülők nevelési stílusának vizsgálatánál az iskolai végzettség mellett természetesen az egyéb tényezők befolyásoló hatásával is számolni kell. A foglalkozások, a jövedelmek, a saját családból hozott nevelési tapasztalatok, értékek, és nem utolsósorban a szűkebb környezet mentalitása, nevelési gyakorlata, azaz a családok anyagi, kulturális tőkéje. Ennek tükrében válik árnyaltabbá a szülők nevelési stílusa, amely bizonyos fókig összhangban van a szülők internetes nevelési stílusával. De nem minden esetben, hiszen az IKT eszközhasználat területén a szülők zöme gyermekeiknél alacsonyabb digitális kompetenciával rendelkezik, ami megnehezíti számukra a megfelelő beavatkozási, szabályozási módok megtalálását. Különösen az általában korlátozó, kontrolláló szülő az IKT eszközhasználat terén könnyen „zsákutcába jut”, hiszen az idő-tartamon kívül a használat egyéb vetületeit alig, vagy egyáltalán nem tudja korlátozni, ellenőrizni. Ez a kognitív disszonancia-állapot gyakran feszültséget, szorongást idéz elő a szülőknél, amely eddigi nevelési gyakorlatuk, elveik újraértelmezésére készteti őket, és nevelési gyakorlatok, stílusok sok-féleségét hozza létre. Így válhatnak az IKT eszközök a szülő-gyermek kapcsolat befolyásoló tényezőivé, alakítóivá. Ennek a változási folyamatnak a nehézségei, bizonytalanságai folyamatosan visszaköszönnék az interjúszövegekben.

Szakirodalom

1. Aldous, J. (1996): *Family Carrers: Rethinking the Developmental Perspective*. Thousand Oaks, CA. Sage Publications
2. Alvarez, M. – Torres, A* – Rodriguez, E. – Padilla, S. – Rodrigo, M.J.m: Attitudes and parenting dimensions in parents' regulation of Internet use by primary and secondary school children. *Compitien & Editaition*, 67, 69-78.
3. Baumrind, D. (1971): Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4.

4. Baumrind, D. (196): Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75, 43-88.
5. Beck, U. és Beck–Gernsheim, E. (2004) Families in a runaway world. In: Scott, Jacqueline, Treas, Judith, Richards, Martin (eds): *The Blackwell Companion to Sociology of Families*. Blackwell publishing, USA.
6. Becker, W. C. (1964): Consequences of different kinds of parental discipline. In: Hoffman, M. L. – Hoffman, L. W. (eds.): *Review of child development research*. Vol. 1. New York, Russel Sage Foundation.
7. Berényi Hajnal (2013): Szülő gyerek kapcsolat és az internet, Elemzés VII. osztályos tanulók körében, In. Bíró A. Zoltán – Bodó Julianna (2013) *Internethasználat vidéki térségben, A média hatása a gyerekekre és fiatalokra*. Státusz Kiadó Csíkszereda 67-87.
8. Bianchi, Suzanne John Robinson (1997): 'What Did You Do Today? Children's Use of Time, Family Composition, and the Acquisition of Social Capital.' *Journal of Marriage and the Family* 59: 332–44
9. Bíró A. Zoltán (1995): Generációs kapcsolatok székelyföldi lokális közösségekben *Educatio* 1995./2. szám, Ifjúság, 235–245.
10. Bíró A. Zoltán (2019): Autoriter modellek továbbélése. In: Bodó Julianna (szerk.): *Térség és tudomány*. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy ISBN 978-973-1962-90-0, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, ISBN 978-606-739-141-1, 84-95.
11. Bíró A. Zoltán – Bodó Julianna (2013): *Internethasználat vidéki térségben*, Státusz Kiadó, Csíkszereda
12. Bíró A. Zoltán – Bodó Julianna – Gagy József – Oláh Sándor – Túros Endre (1993): Gazdasági elit a Székelyföldön http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf1485.pdf
13. Bíró A. Zoltán – Gergely Orsolya (2015): Eredmények és kérdések In Bíró A. Zoltán, Gergely Orsolya (szerk) *Kihívások és megoldások. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda, Státusz Kiadó
14. Bíró A. Zoltán – Gergely Orsolya – Kiss Adél – Ozsváth Berényi Hajnal (2013): *Társadalmi és/ vagy egyéni innováció? A média hatása a gyermekekre*

- és fiatalokra a székelyföldi térségben in. Biró A. Zoltán, Gergely Orsolya (szerk) *Értelmes vagy hasznos internet? A média hatása a gyermekekre és fiatalokra.* Csíkszereda. Státus Kiadó
15. Biró A. Zoltán, Bodó Julianna (2017). Szülői stílusok és internethasználat vidéki térségben. In: Biró A. Zoltán, Bodó Julianna (szerk.) *Eszközök és tartalmak. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra.* Csíkszereda, Státus Kiadó, 95-123.
 16. Biró A. Zoltán, Sárosi Blága Ágnes (2016): A média- és internethasználat változása egy székelyföldi korcsoport példáján (2012, 2016) in. Biró A. Zoltán, Bodó Julianna (szerk) *Internet – Iskola – Anyanyelv. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra.* Csíkszereda, Státus Kiadó
 17. Biró Albin-Biró A. Zoltán (1995). Elszegényedési jelenségek a Csíki-medencében. In: *Változásban? Elemzések a romániai magyar társadalomról.* Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó
 18. Bodó Julianna (2018): Büntetés és szülői ráhatás a gyermekek otthoni internethasználatában In: Biró A. Zoltán, Bodó Julianna: *Kínálatok és választások A média hatása a gyermekekre és fiatalokra.* Csíkszereda, Státus Kiadó
 19. Bodó Julianna (2019): Szülői stílusok – elemzési szempontok, kutatási lehetőségek. In: Biró A. Zoltán, Bodó Julianna, Székely Kinga Katalin (szerk.) *Család – Iskola – Média. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra.* Csíkszereda, Státus Kiadó
 20. Biró A Zoltán (2012): A média és a fiatalok – székelyföldi kutatási tapasztalatok, In. Bodó Julianna (2012) szerk. *Esély vagy veszély? A média hatása gyerekekre és fiatalokra,* Státus Kiadó, Csíkszereda 93-104.
 21. Cooksey, Elizabeth C., Elizabeth G. Menaghan and Susan M. Jekielek. (1997). 'Life-Course Effects of Work and Family Circumstances on Children.' *Social Forces* 76: 637–65
 22. Coontz, S. (2005): *Marriage, a History: From Obidience to Intimacy, or How Love Conquered marriage.* Viking, New York

23. Coontz, Stephanie. (1992) *The Way We Never Were: American Families and the Nostalgia Trap*. New York: Basic Books
24. Diana Baumrind (1991): The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use, *The Journal of Early Adolescence* 1992-2 <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0272431691111004>
25. Fél Edit (1991): A saját kultúrájában kutató etnológus. *Ethnographia* 102. (1–2) 1–8.
26. Gergely Orsolya (2017): Média- és internethasználat – 2016 (Székelyföldi adatfelvétel) in Biró A. Zoltán, Bodó Julianna (szerk) *Eszközök és tartalmak. A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda, Státus Kiadó
27. Goode, W. (1963): *World Revolution and Family Patterns*. Free Press. New York
28. Hablicsek L. (2000): A család kialakulása, a családformák történelmi változásai, In: Kollega Tarsoly István (2000) *Magyarország a XX. században*, II. kötet, 204-210.
29. Hays, S. (1996): *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven: Yale University Press
30. Hays, Sharon. (1996): *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven, CT: Yale University Press
31. Hochschild, Arlie. (2002): 'The Nanny Chain.' *The American Prospect*. November 30. [Online]. Retrieved on 30 September 2011 from
32. Holden, G. W. és Edwards, L. A. (1989): Parental attitudes toward child rearing.: Instruments, issues, and applications. *Psychological Bulletin*, 106. 29-58.
33. Holloway, D., Green, L. & Livingstone, S. (2013): *Zero to eight. Young children and their internet use*. London: LSE.
34. Holloway, S.L. & Pimlott-Wilson, H. (2014) *Enriching children, institutionalizing childhood?: Geographies of Play, Extracurricular Activities, and Parenting in England*, *Annals of the Association of American Geographers* 104

35. Keszeg Vilmos (2011): A történetmondás antropológiája. Egyetemi jegyzet. KJNT–BBTE, Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár
36. Kohn, Melvin L. (1959) 'Social Class and Parental Values.' *American Journal of Sociology* 64(4): 337–51
37. Kohn, Melvin L., Kazimierz M. Slamczynski and Carrie Schoenbach. (1986). 'Social Stratification and the Transmission of Values in the Family: A Cross-National Assessment.' *Sociological Forum* 1: 73–102
38. Laki L. – Biró A. Z. (2001): A globalizáció peremén. Kunhegyes térsége és a Csíki-medence az ezredfordulón. (La marginea globalizării. Bazinele Kunhegyes și Ciuc la răscruce de mileniu) *Európa Tanulmányok* 6. MTA Politikai Tudományok Intézete. Budapest.
39. Lareau, Annette. (2003). *Unequal Childhoods: Class, Race and Family Life*. Berkeley: University of California Press
40. Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children Internet use. *Journal of Broadcast & Electronic Media*, 52, 581–599. DOI:[10.1080/08838150802437396](https://doi.org/10.1080/08838150802437396)
41. Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. és Ólafsson, K. (2011): Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9–16 year olds and their parents in 25 countries. EU Kids Online, Deliverable D4. EU Kids Online Network, London.
42. Luhmann, N. (1982) *The Differentiation of Society*. New York, Columbia University
43. Lwin, M. O., Stanaland, A. J. S., & Miyazaki, A. D. (2008). Protecting children's privacy online: How parental mediation strategies affect website safeguard effectiveness. *Journal of Retailing*, 84, 2005–2217. DOI: [10.1016/j.jretai.2008.04.004](https://doi.org/10.1016/j.jretai.2008.04.004)
44. Maccoby, E. E., Martin, J. P. (1983): Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In: E.M. Hetherington (szerk.): P. H. Mussen

-
- (sorozatszerk.), Handbook of child psychology: Vol.4. Socialization, personality, and social development. New York: Wiley, 1-101.
45. Martin, A. (2008). Digital Literacy an the Digital Society. In: Lankshear, Colin, Knobel, Michele (eds.): Digital Literacies. Peter-Lang, p. 151–177.
 46. Mattessich, P., & Hill, R. (1987). Life cycle and family development. In M. B. Sussman & S. K. Steinmetz (Eds.), Handbook of marriage and the family (p. 437–469)
 47. McLanahan, Sara (2004). 'Diverging Destinies: How Children Are Faring Under the Second Demographic Transition.Demography 41: 607–27.
 48. Mead, G. H. (1934): Mind, self, and the society. Chicago: University of Chicago Press.
 49. Menaghan, Elizabeth G. (1991): 'Work Experiences and Family Interaction Processes: The Long Reach of the Job Annual Review of Sociology 17: 419–44
 50. Mihailescu I. (2004): Rolul familiei în dezvoltarea copilului, Editura Cartea Universitara, Bucuresti, 2004
 51. Mihailescu, I. (1999): Familia în societatile europene, Editura Universitatii Bucuresti
 52. Olson, David, H. (1990): Marriage in Perspective, in Fincham, F.D.- Bradbury, T.N.: The Psychology of Marriage, The Guilford Press, New York
 53. Oláh Sándor (1997): Láthatatlan elszegényedés In. Bodó Julianna-Oláh Sándor szerk. Elszegényedési folyamatok a Székelyföldön Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 1997
 54. Parsons, T (2000): A modern társadalmak rendszere. In: Felkai G. – Némedi D. – Somlai P. (szerk.): Szociológiai irányzatok a XX. században. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 40-61
 55. Schaefer, E. S. (1959). A circumplex model for maternal behavior. Journal of Abnormal and Social Psychology, 59, 226-235.
 56. Schaefer, E. S. (1965.): Children's Reports of Parental Behavior: Inventory. Child Development, 36. 413-424.

57. Sears, R. R., Maccoby, E., & Levin, H. (1957). *Patterns of child rearing*. Evanston, IL: Row, Peterson
58. Somlay P. (1998): A sokféleség zavara: A családi életformák pluralizációja Magyarországon- Készült a „Népesség és népeségpolitika” 1998 november 16-18 között tartott előadás alapján
59. Tucher, M. J. (1998): A gyermek mint kezdet és vég: gyermeknevelés a 15-16. századi Angliában. In: Vajda Zs. – Pukánszky B. (szerk.): *A gyermekkor-története. Szöveg-gyűjtemény*. Budapest, Eötvös J. Kiadó.
60. Vajda Zs. (2005): A gyermekkor és a gyermeknevelés történelmi távlatokban, In: Vajda Zs.- Kósa É. (2005): *Neveléslélektan*, Osiris Kiadó, Budapest, 54-72.
61. Valcke, M. – Bonte, S. – De Wever, B. – Rots, I. (2010): Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55. 454–464.
62. Wong, Y. C – Ho, K. M. – Chen, H. (2015): Internet supervision and parenting in th digital age: the case of Sanghai. *The Open Family Studies Journal*, 7. pp. 112–123. DOI:[10.2174/18749224015070100112](https://doi.org/10.2174/18749224015070100112)

A kutatómunka témaköréhez kapcsolódó publikációk

1. **Fekete Deák, I.:** Az IKT eszközhasználat hatása a szülő-gyerek kapcsolatra és a családi szocializációra rurális térségben kora serdülőkorú (14-15) gyerekek esetében.
In: *Internet az iskolában, internet a családban: A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Szerk.: Biró A. Zoltán, Bodó Julianna, Státus Kiadó. Csíkszereda, 111-116, 2017.
2. **Fekete Deák, I.:** Falun élő serdülőkorú gyerekek szüleikkel való kapcsolata: Fókuszcsoporthoz tartozó interjú serdülőkorú (14-15 éves) gyerekekkel, és serdülőkorú gyerekeket nevelő szülőkkel. In: *A világ interdiszciplináris megközelítésben*. Szerk.: Mező Ferenc, Újhelyi Nelli, Mező Katalin, Mátyás Zsuzsa, Debreceni Egyetem, Debrecen, 39-59, 2016.
3. **Fekete Deák, I.:** A családi környezet szerepe az egyén reziliens alkalmazkodásának kialakulásában. *Erdélyi társad.* 13 (1), 163-168, 2015.

4. **Fekete Deák I. – Jakab J.** Mi ma a tanár a pedagógus feladat? Oktat vagy nevelis? In: V.Neveléstudományi és szakmódszertani konferencia, Párkány, International Research Institute, Komarno, 249-261. 2017.
5. **Fekete Deák, I.:** The balance between teaching and education in teaching profession. *Kult. Köz.* 10 (4), 49-63, 2019. ISSN: 0133-2597. DOI: <http://dx.doi.Org/10.35402/kek.2019.4.5>

Abstract

The rapid sociocultural changes brought about by modernization have transformed established scientific approaches to childhood, youth, and family socialization. The proliferation of digital tools has triggered significant shifts in the lives of young people, impacting family dynamics. This research aims to assess the effects of adolescents' usage of information and communication technology on the parent-child relationship in a community in Szeklerland. The new forms of interaction between parents and children, as well as the role of parental attitudes, are emphasized in the study. The findings will contribute to the understanding of family socialization in the digital age.

Keywords: modernization, socialization, information and communication, parent-child relationship, digital world